

CONTRIBUȚIA LA VIAȚA ȘI ACTIVITATEA D-RULUI PAVEL VASICIU

Iosif Stitzl

S-a vorbit mult pînă acum despre doctorul *Pavel Vasiciu*, dar nu s-au evidențiat suficient anumite aspecte din viața și activitatea lui literară.

Familia Vasiciu este în mod neîndoielnic de origine bănățeană, avînd strămoși probabil prin regiunea Vîrșețului. Fratele lui, *Andrei*, era mult mai în vîrstă și se ocupa cu avocatura la Vîrșeț, ajutîndu-l pe Pavel cu bani să-și urmeze studiile. La acest *Andrei Pavel* revine ca „acasă” în vacanțele anilor de studenție.

Pavel Vasiciu s-a născut în Timișoara, la 18 aprilie 1806. A absolvit gimnaziul piariștilor din acest oraș împreună cu prietenul său *Emerik Lindenmayer* din Ciacova. Cele două clase de filozofie necesare viitoarelor studii universitare le termină la Seghedin; apoi împreună cu *Lindenmayer* își începe studiile medicale la Pesta.

Aici găsește pe medicul din Mодоș, *Wekerle*, sprijinitorul studenților mediciniști bănățeni, care fiind într-un număr mai mare alcătuiesc o societate al cărei „tată” era

Însuși *Wekerle*. (11). Notițele necesare studiului treceau din mină în mină, fiind procurate de *Tessenyi Sigismund*, un tânăr mai în vîrstă cu un an, originar din Lugoj. Aceștia patru reprezentau baza societății studenților mediciniști bănățeni. De-a lungul anilor li s-au mai atașat *Piscovici Ioan* din Lugoj, *Moriș Robisch* din Arad, *Ștefanovici Toma* din Timișoara, *Sandor Atanase, Iosif Filtz* din Oravița și *Wittner Adolf* din Cheveresul-Mare avînd ca „oaspete” pe *Niuwiter* din Timișoara și doi „membri corespondenți” în persoana lui *David Wachtel* și *Deutsch Iosif Francisc*.

Dr. Wekerle, „tatăl”, era un remarcabil pediatru la Pesta; el a ținut din 1831/32 pînă la 1835/36 o serie de conferințe în materie de pediatrie și ginecologie și ajuta pe studenți la învățătură și îi stimula în încercările lor literare. În fiecare sîmbătă după masă se ținea cite o întrunire în cadrul căreia se discutau probleme importante printre care și explicarea învățăturilor și aforismelor lui *Hippocrat*. Aici s-a format *Vasiciu*, avînd ca ideal „*medicus curat, natura sanat morbos*”.

Între *Vasiciu* și *Lindenmayer* s-a desfășurat o adevărată emulație încă din ultimii ani de facultate. Modestul și entuziastul *Vasiciu* era un cercetător mai perseverent decît spiritualul, frămîntatul *Lindenmayer*, care era ocupat cu strîngerea datelor privind băile Buziaș. În timp ce *Vasiciu* scrie la 24 de ani „*Antropologia*” mergînd pe urmele lui *Schordann*, iar în anul III ca medicinist „*Dietetica*”, *Lindenmayer* rămîne în urmă ocupîndu-se de balneologie și studiînd pe *Hippocrat*.

Trebuie relevată de pe acum încercarea stăruitoare a lui *Vasiciu* care preocupat de dezvoltarea științei medicale autohtone caută noi expresii tehnice rominești.

Facultatea de medicină din Pesta a acceptat disertația de doctorat a lui *P. Vasiciu*: „*De pestae orientalis*”. Odată cu aceasta *Vasiciu* e proclamat în 1832 doctor în medicină și chirurgie „*et artis obstetricus magistri*”. Debutul practicii medicale timișorene al tînărului *dr. Vasiciu* nu a fost incununat de succesul așteptat cu toate că era autorul a trei cărți tipărite. La Timișoara, pe atunci, era la modă un medic homeopat: *dr. Capdebo Grigore*.

Faptul că *Vasiciu* nu a reușit să obțină nici un fel de serviciu în orașul Timișoara sau în împrejurimi a avut și o cauză politică, după cum arată unul din cei mai autentici biografi ai lui, *Augustin Hamșea*.

Vasiciu nu a aderat la partidele politice burgheze ale vremii (partidul conservator și liberal) iar autoritățile uzînd de dreptul lor de veto au împiedicat alegerea sa ca „*fizician*” al orașului.

Fire dîră și incapabilă de compromisuri *Vasiciu* nu a acceptat să se prezinte la biblioteca medicului șef al spitalului public, *Dr. Baich Vasile*, unde se aduna „*elita*” fizicienilor, timișoreni hotărînd tot aici cine va intra în rîndurile lor. Astfel stabilirea lui *Vasiciu* la Timișoara a eșuat.

După doi ani de încercări nereușite la Timișoara el se angajează salariat al statului austriac (la 1 aprilie 1834). Lucrează timp de 2 ani ca medic-șef director pînă în anul 1836, lingă Orșova la carantina de la Jupalnic.

Jupalnicul, un sat neînsemnat pe malul drept al Cernei a dobîndit o importanță specială datorită instituirii carantinei în aceste locuri. Cînd *Vasiciu* și-a ocupat postul, aici domnea „un timp liniștit de pestă”. Astfel el avea răgazul să se ducă deseori la apropiatele băi de la Mehadia. Seria de trei articole „*Băile Mehadiiei*” apărută în 1838 este singura scriere rămasă din anii petrecuți pînă acum în Banat.

Anul 1836 reprezintă o nouă cotitură însemnată în viața lui *Vasiciu*, deoarece este transferat la carantina de la Timiș de lingă Brașov unde rămîne pînă la 1851 în calitate de medic-șef director. În această situație face cunoștință cu personalitățile principale ale vieții literare din Ardeal și Muntenia. Astfel dă o mină de ajutor lui *Gh. Barițiu*, se apropie de filologul latinist *Ti-*

motei Cipariu, leagă prietenie pe toată viața cu prototopul brașovean *Ioan Popazu*.

Devine colaborator permanent al ziarului „Foia pentru minte, inimă și literatură” redactată de *Gh. Barișiu* și apărută la 2 iulie 1838. Aici își publică primele articole. Il interesa fiecare lucru ce atingea problemele sănătății publice și profilaxia bolilor.

Schimbările adinci survenite în viața particulară a lui *Vasiciu* prin pierderea primei soții după 4 ani de căsnicie și a fiicei lor în 1841 se concretizează în citeva versuri și bucăți de proză cu caracter elegiac.

În 1843 participă ca observator la Congresul medicilor și naturaliștilor maghiari din Timișoara și Buziaș fiind invitat de către prietenii săi Dr. *Wachtel David* și Dr. *Deutsch Ferencz* care erau secretarii congresului și colegii cu *Vasiciu* la Pesta, fiind membri externi ai „Societății celor zece”.

După 1844 *Vasiciu* își încetinește ritmul activității literare, nu mai publică decât citeva articole anuale.

Prin această reținere chibzuită din viața literară publică el nu-și întrerupe munca, dedicându-se în liniște traducerii lucrării lui Hufeland: „*Macrobiotica*”.

În timpul șederii la Brașov a scris peste 100 articole ceea ce denotă o dovadă a puterii sale de creație neobișnuită, ocupându-se și cu literatura beletristică.

Evenimentele revoluționare din 1848 l-au scos din sfera izolării. Se cunoaște destul de sumar această perioadă a vieții sale, dar e cert faptul că *Vasiciu* îl trece peste frontieră pe ascuns, riscându-și viața, pe *Eliade Rădulescu*, ajungând să fie bănuț, dar fuge la timp la Virșet, la fratele său Andrei.

După înăbușirea revoluției din 1848 îl găsim la Sibiu în calitate de inspector al tuturor școlilor ortodoxe romine din Ardeal și cenzor.

Vasiciu își reia în 1853 activitatea ziaristică întreruptă, colaborând la ziarul sibian „*Telegraful Român*”.

Puterea de adaptabilitate a lui *Vasiciu* e caracteristică, deoarece acum nu mai scrie articole cu teme medicale ci dezbate probleme agricole sau înrudite cu agricultura. Pedagogia constituie o nouă preocupare în activitatea sa literară.

Temele agricole din studiile și scrierile lui *Vasiciu* par să urmeze învățătura lui *Justus Liebig* pe care-l popularizează. Activitatea de popularizare avea un scop practic progresist. Ea tindea să contribuie la dezvoltarea materială și economică a agriculturii romine săraci.

După ce este pensionat în 1869, *Vasiciu* revine în orașul său natal la Timișoara.

Se stabilește la „*Meyrhöfen*” (Maiere) o suburbie a orașului. Materialist prin convingere din tinerețe, el nu se schimbă în decursul timpului. La bătrânețe urmărește cu interes lucrările nou apărute. Devine adept al darvinismului și lucrează la redactarea „*Vegetarianismul*”-ui care ajunge în circulație abia după moartea sa.

La Timișoara fiind, în 1876, își realizează un vechi proiect editând în limba romină prima revistă lunară de sănătate publică „*Higiiena și Școala*”, care apare în 24 pagini avînd copertă colorată.

Subtitlul e „*Foia pentru sănătate, morbi, educație și instrucțiune*”, avînd ca redactor pe *Vasiciu* și editor pe N. F. *Negruțiu*. Intenția editurii revistei a fost adusă la cunoștința autorităților orașenești din Timișoara în 1876 — conform uzanțelor timpului — ceea ce reiese și din raportul serviciului polițienesc al orașului căci în 1878 același serviciu anunță încetarea apariției revistei fără nici o încunoștințare prealabilă.

Încă în primul număr al revistei, apărut în februarie 1876 *Vasiciu* își exprimă convingerile iluministe, scriind că în această perioadă critică și nefavorabilă numai cultivarea igienei și școlarizarea sint capabile să salveze de la pieire poporul român. Accentuează că aceste două obiective trebuiesc aplicate și cultivate cu toată insistența apelînd între altele la corpul didactic.

Pentru apariția și menținerea revistei *Vasiciu* a crezut că va avea 400 de abonați. Speranțele i-au fost înșelate încă de la începutul publicării revistei.

Sbătîndu-se în lipsuri și în cursul celui de al 2-lea an de apariție, revista continuă să apară numai datorită importanțelor sacrificii de ordin material făcute de *Vasiciu*, care și-a pus la dispoziție pensia în acest sens. La sfîrșitul anului prin apeluri insistente, încearcă schimbarea situației fără să obțină vreo ameliorare. În asemenea condiții revista își încetează apariția.

Din conținutul primilor doi ani de apariție se desprind două fapte interesante referitoare la ARCANEA. *Vasiciu* demască cu severitate traficul comercial cu aceste leacuri secrete răspîndite în Banat. Superiorității marilor depozite de materiale sanitare au zîmbit, „în schimb farmaciștii îl priveră ca pe un prieten”. Pătrunderea acestor „medicamente secrete” în Ungaria din străinătate a avut loc pe la 1850—1860. În Austria și în unele state germane, la Londra și Paris, în Italia și S.U.A. se desfășura un comerț intens, fără scrupule, cu aceste preparate. În Banat poporul credul, ținut în întunericul analfabetismului și ignoranței, era înșelat cu panacee inutile de voiajorii fără conștiință. Oameni veniți de peste hotare în Torontal și Timiș, spre a-și mări veniturile și-au amenajat adevărate farmacii traficînd produse zise farmaceutice, cu compoziție secretă, scoțînd an de an mereu produse noi pe piață îmbogățîndu-se astfel în ciuda farmaciștilor diplomați. Felul prezentării lor comerciale însoțit de fraze bombastice și instrucțiuni corespunzătoare anexate a contribuit la ridicarea și intensificarea circulației lor. Este incontestabil că *Vasiciu* a fost primul medic care a îndrăznit să intre în acest cuib de viespi datorită dragostei lui pentru dreptate, credinței față de popor și interesului pentru bolnavi, demascînd astfel această situație îngrijorătoare. Fiecare cuvînt din articolele sale are o deosebită putere de convingere.

Experiența practică a vieții l-a determinat pe *Vasiciu* să dea poporului sfaturi medicale sau igienico-sanitare care păreau cele mai urgente și necesare. O asemenea problemă a constituit în Banat prin 1876—77 lupta împotriva pustiitoareii epidemii de difterie. La început se găsesc în revista lui câteva semnalări privind această infecție, dar odată cu apariția epidemică a „gușterului” se ocupă de ea într-un articol publicat separat într-o broșură de 12 pagini, bucurîndu-se de o deosebită răspîndire. Titlul este „Difteria și vindecarea ei naturală”. Timișoara, 1877, avînd următorul motto sugestiv: „Toți oamenii trebuie să fie medici și toți medicii trebuie să fie oameni” (după Hippocrat într-o scurtă introducere cu caracter istoric), continuă cu descrierea simptomatologiei și a terapeticeii notînd că boala face victime serioase printre copiii din Banat („morb popular”).

Această broșură ce trecea din mînă în mînă a înregistrat un succes surprinzător pe care învățătorii, avocații și alții îl atestă prin relatări verbale. Există date care arată că învățătorii explicau învățăturile lui *Vasiciu*.

În ciuda preocupărilor sale multilaterale și cu toate grijile de ordin financiar în care se zbătea, *Vasiciu* a găsit totuși timpul de a participa la ședințele „Societății științelor naturale a Ungariei de sud” care între timp luase ființă. Încă de la înființarea societății este ales printre membrii prezidiului, rămînînd astfel pînă în ceasul morții. În 4 februarie 1877 cu ocazia celei de a III-a plenary ordinare, *Vasiciu* a fost chemat ca cel mai vîrstnic, să ocupe scaunul de președinte de onoare, iar mai tîrziu a fost ales în prezidiul societății.

Ca bun cunoscător al nevoilor poporului *Vasiciu* ironizează traiul trîndav al bogaților, în contrast cu viața țaranului, plină de lipsuri din bordeiele fără

soare și rău mirositoare ce se află în străzile lipsite de curățenie și aer sănătos, exclamînd „moarte în loc de viață“. Problema apelor minerale o privește critic situînd pe primul plan analiza lor chimică și recomandînd apoi băile Lipova, Buziaș, Herculane, Rusanda.

Vasiciu este considerat drept *primul medic sportiv* bănățean. El recunoaște necesitatea exercițiilor fizice. Din programul său nu lipsește popularizarea educației fizice. Încă în primul număr al revistei vorbește despre exercițiile de gimnastică simple, ce se pot introduce în școli. În numărul 11 al revistei (anul II) anunță că va trata utilitatea gimnasticii mai pe larg.

Conștiința lui este mereu trează față de mortalitatea mare a sugarilor insistînd asupra celor două cauze principale: greșelile de îngrijire și cele de alimentație. Scrie în 1877 că „homeopații neagă materialitățile bolilor și nu pot documenta științific procedura lor, deși au fost de mai multe ori provocați la aceasta. Principiile lor se pot numi doar dogmatice, însă unde începe dogma acolo încetează știința“.

Se cuvine să amintim din nou în încheiere că una din preocupările permanente ale lui Vasiciu a fost aceea de a contribui la stabilirea unei terminologii medicale românești cît mai corecte și adecvate.

Îndelungata sa activitate a fost pusă în slujba ideilor progresiste ale vremii și pătrunsă de sentimente umanitare.

Figura luminoasă a lui Vasiciu face parte integrantă din patrimoniul tradițiilor noastre medicale progresiste.

Sosit la redacție: 28 martie 1959.

